

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל
הטומאה והטהרה בתורה ובהלכה
 לפרשת תזריע מצרוע (על פי שיעורים של הרב תמיר גרנות והרב יהודה ראק)

1. מורה נבוכים, חלק שלישי, פרק מ"ז):

כבר הסברנו שכל הכוונה במקדש שתיווצר היפעלות בלב הפונה אליו ושיפחד ויירא, כמו שאמר: "ומקדשי תיראו" (ויקרא י"ט, ל'). וכל דבר שמעריצים אותו, כאשר המגע עמו מתמשך - פוחת (הרושם) שלו בנפש ומתמעטת ההיפעלות שהיתה נוצרת ב(אדם). החכמים ז"ל הסבו את תשומת-הלב לעניין זה ואמרו שלא רצוי להיכנס למקדש בכל עת, והסמיכו זאת על דברו "הקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך" (משלי כ"ה, י"ז). ומכיוון שזאת הייתה הכוונה, אסר יתעלה על הטמאים להיכנס למקדש על אף ריבוי מיני הטמאות עד כדי שלא תמצא אדם טהור אלא לעתים רחוקות. שהרי אם ניצל אדם מלגעת בנבלה לא יינצל מלגעת באחד משמונה שרצים המרבים ליפול בבתים ובמאכלים ובמשקאות, והאדם מרבה להיכשל בהם. ואם הוא ניצל מזה, אין הוא ניצל מלגעת בנדה או בזבה או בזב או במצורע או במשכב. ואם ניצל מזה אינו ניצל משכיבת אשתו או מקרי. אף אם הטהר מן הטמאות האלה אין הוא רשאי להיכנס למקדש עד אשר יעריב שמשו. ולא ניתן להיכנס למקדש בלילה, כמו שהובהר במידות ותמיד. ובאותו לילה הוא עשוי לרוב לבוא על אשה או שיארע לו אחד מגורמי הטומאה. ואז הוא ישכים בבוקר (טמא) כביום אתמול. כל זה גורם לריחוק מהמקדש ושלא יתדפקו על שעריו בכל עת. יודע אתה את לשונם: אין אדם נכנס לעזרה לעבודה, אפילו טהור, עד שהוא טובל. במעשים אלה תתמיד היקרה ותיווצר ההיפעלות המביאה לשפלות-הברך המבוקשת. ככל שהטומאה מצויה יותר ההיטהרות ממנה קשה יותר ומאוחרת יותר...

2. ויקרא ה' ב-ג):

(ב) או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם: (ג) או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם:

3. ויקרא י"א, ד' - ח':

אך את זה לא תאכלו... מפשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם:

4. דברים י"ד, ג' - ח':

ח ואת-החזיר כי-מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא לכם מפשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו

5. ויקרא י"א, כ"ה:

כה וכל-הנשא מנבלתם יכבס בגדיו וטמא עד-הערב.

6. ויקרא י"א, ל"ב:

לב וכל אשר-יפל-עליו מהם במתם יטמא מפל-פלי-עץ או בגד או-עור או שק פל-פלי אשר-יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד-הערב וטהר.

7. ויקרא ט"ו, ה'-י"א:

ה ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב. ו והישב על-הפלי אשר-ישב עליו הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב. ז והנגע בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב. ח וכי-ירק הזב בטהור וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב. ט וכל-המרקב אשר ירכב עליו הזב יטמא. י וכל-הנגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד-הערב והנשא אותם יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב. יא וכל אשר יגע-בו הזב וידיו לא-שטף במים וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב.

8. ויקרא ט"ו, ל"א:

והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם בטמאם את משפני אשר בתוכם:

9. במדבר י"ט, י"ג, כ:

כל הנגע במת בנפש האדם אשר ימות ולא יתחטא את משפן ה' טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו:

ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את מקדש ה' טמא...

10. רשב"ם

"ובנבלתם לא תגעו - בשעה שאתם צריכים ליגע בקודש או לאכול קודש..."

11. ראב"ע

"ובנבלתם לא תגעו – ... והנה הנוגע בזדון יש עליו מלקות כי עבר על לא תעשה" (ותורת שלמה כרך כ"א עמ רנד אות יד כתב שחסר כאן בדברי ראב"ע שזהו פירוש הקראים)

12. רש"י על ויקרא י"ז ט"ז:

"ונשא עוונו – אם יאכל קודש או יכנס למקדש חייב על טומאה זו ככל שאר טומאות"

13. רמב"ם, הלכות טומאת אוכלין, ט"ז, ח':

כל הכתוב בתורה ובדברי קבלה מהלכות הטומאות והטהרות אינו אלא לענין מקדש וקדשיו ותרומות ומעשר שני בלבד, שהרי הזהיר את הטמאין מליכנס למקדש או לאכול קודש או תרומה ומעשר בטומאה. אבל החולין אין בהן איסור כלל, אלא מותר לאכול חולין טמאין ולשתות משקין טמאים. הרי נאמר בתורה "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (ויקרא ז', י"ט), מכלל שהחולין מותרין שאינו מדבר אלא בבשר קדשים. אם כן, מפני מה נאמר "הראשון שבחולין טמא והשני פסול" (משנה טהרות, ב', ג')? לא שיהיה אסור באכילה, אלא למנות ממנו לתרומה ולקדש, שאם נגע שני של חולין בתרומה - פסלה, ועשאה שלישי, וכן אם נגע באוכלין של קדש - טימאן ועשאן שלישי כמו שביארנו, וכן האוכל אוכל שני של חולין אם נגע בתרומה - פסלה.

14. שם הלכה ט':

כשם שמותר לאכול חולין טמאים ולשתותן כך מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י, ויש לו לטמא את החולין המתוקנין לכתחלה, וכן מותר לאדם ליגע בכל הטומאות ולהתטמא בהן; שהרי הזהיר הכתוב את בני אהרן ואת הנזיר מהתטמא במת, מכלל שכל העם מותרין, ושאר כהנים ונזירים מותרין להתטמא בשאר טומאות חוץ מטמא מת.

15. שם הלכה י':

כל ישראל מזהרין להיות טהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים, וזה שנאמר בתורה "ובנבלתם לא תגעו" (ויקרא ח', י"א) ברגל בלבד, ואם נטמא אינו לוקה. אבל בשאר ימות השנה - אינו מזהר.

16. שם, הלכה י"ב:

אף על פי שמותר לאכול אוכלין טמאין ולשתות משקין טמאים, חסידים הראשונים היו אוכלין חולין בטהרה, ונזהרין מן הטומאות כולן כל ימיהם, והן הנקראים 'פרושים'. ודבר זה קדושה יתירה היא ודרך חסידות, שיהיה נבדל אדם ופורש משאר העם ולא יגע בהם ולא יאכל וישתה עמהם. שהפרישות מביאה לידי טהרת הגוף ממעשים הרעים, וטהרת הגוף מביאה לידי קדושת הנפש מן הדעות הרעות, וקדושת הנפש גורמת להדמות בשכינה, שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' מקדשכם".

16. במדבר ה' א-ד:

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ: (ג) מִזְכֹּר עַד נִקְבָּה תִּשְׁלְחוּ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת

מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם: (ד) וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

17. רשב"ם:

לאחר שנסדרו ונקבעו סדר המחנות וחנייתן הוצרך לומר שילוח טמאים מן המחנות.

18. רמב"ן:

אחר שהקים את המשכן צוה בשלוח הטמאים מן המחנה, שיהיה המחנה קדוש וראוי שתשרה בו שכינה. והיא מצוה נוהגת מיד ולדורות.

19. תוספתא (כלים, בבא קמא, פרק א', י"ב):

ובשעת מסעות אין בהם משום קדושה ואין חייבין עליהם משם טומאה.

20. ויקרא י"א, כ"ו - כ"ח:

(כו) לְכָל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֻסַת פְּרֻסָּה וְשָׁסַע אֵינְנָה שְׁסִיעַת וְגֵרָה אֵינְנָה מֵעֵלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגַע בָּהֶם יִטְמָא: (כז) וְכָל הַזֶּלֶךְ עַל פָּפְיוֹ בְּכָל הַחִיָּה הַהֹלֶכֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעֶרֶב: (כח) וְהַנֶּשֶׂא אֶת נִבְלָתָם יִכַּבֵּס בְּגִדָיו וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם:

21. ויקרא י"א, ב' - ח':

(ב)...זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ: (ג) כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: (ד) אך את זה לא תאכלו... (ח) מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם:

22. ויקרא י"א, מ"א - מ"ז:

וְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל... לא תאכלום פי שקץ הם: ...

(מג) אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם: (מד) כי אני ה' אלוקיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ: (מה) כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים והייתם קדשים כי קדוש אני: (מו) זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת בפימים ולכל נפש השרצת על הארץ: (מז) להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין הטהור הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל:

23. דברים י"ד:

(ג) לא תאכל כל תועבה: (ד) זאת הבהמה אשר תאכלו... (ו) וכל בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: (ז) אך את זה לא תאכלו... טמאים הם לכם: (ח)...מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו: ...

(כא) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי פי עם קדוש אתה לה' אלוקיך...